

Diplomitöö
rahvastar
3 juunil

E. V.
TARTU ÜLKOOL
KINNIPIDAMISE
17. mail 39
№ 493
TARTU

22. v. 39

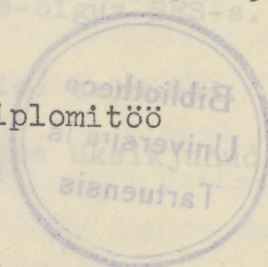
I Sissejuhatus.

Peeter Ree
stud.iur.

1. Kinnipidamise-õiguse mõiste, iseloom ja liigid.	lk.nr.3
2. Kinnipidamise-õiguse areng.	9

Kinnipidamise-õigus.

3. Kinnipidamise-õiguse alused.	14
4. Kinnipidamise-õiguse teostamine.	22
5. Kinnipidamise-õiguse tagajärjed.	27
6. Lõppmõtted.	35

Diplomitöö

III Kinnipidamise-õiguse uue meetode	
7. Helveste seadusandlus.	37

Tartus, 1939.a.

8. Kinnipidamise-õiguse eelnõu	43
IV. Kinnipidamise-õiguse üldhinnang.	49

2 II pe lejs. ürgsekskonna

- 3 -

S i s u k o r d :

I SISSEJUHATUS.

I Sissejuhatus.

- § 1. Kinnipidamise-õiguse mõiste, iseloom ja liigid. lk.nr.3
- § 2. Kinnipidamise-õiguse areng. 9

II Kinnipidamise-õigus BES-s.

- § 3. Tekkimise eeldused. 14
- § 4. Rakenduse üksikjuhud. 22
- § 5. Mõju. 27
- § 6. Lõppemine. 35

III Kinnipidamise-õigus uuemates

seadus- andlustes.

- § 7. Helveetsia seadusandlus. 37
- § 8. Tsiviilseadustiku eelnõu 43

IV. Kinnipidamise-õiguse üldhinnang. 49

Kinnipidamise-õiguse all mõistetakse kaasa ja doktriinile, mis on ka väljendust leidnud eririikide seadusandlustes, neid juhatusid, kus seaduslik valdaja

I SISSEJUHATUS.

§ 1. Kinnipidamise-õiguse

mõiste, iseloom ja

liigid.

Mitmesuguste eluliste suhete tõttu õigussubjektide vahel tekib tihti olukordi, kus nende suhete osalistel tekivad õiguskorras sätetel õigustused vastastikusteks sammeks. Et võimaldada nende sammete korralikku täitmist, on seadusandlus sättinud mitmesuguseid võimalusi vastastikuste nõuete täitmise kindlustuseks. Ei tohi tekkida olukordi, kus üks pool oleks enamõigustatud seisukorras teisest, vaid mõlemad pooled peavad olema ühtlaselt kohustatud oma sammete täitmisel. Selliste kindlustusvahendite hulka kuulub ka kinnipidamise-õigus (ius retentio- nis).

Kinnipidamise-õiguse all mõistetakse kaasaja doktriinis, mis on ka väljendust leidnud eririikide seadusandlustes, neid juhtusid, kus seaduslik valdaja

võib eseme kinnipidamisega tagasi tõrjuda vastaspoole taotlust selle eseme suhtes seni, kuni pole rahuldatud temale kuuluv maksuvalmis, eseme ga sidundatud samme-retinebitur, donec pecunia solvatur.

Kinnipidamise-õigus Dernburgi¹ järgi on õigus võlgnetaava samme (Leistung) sooritamisest keelduda, kuni pole rahuldatud võlgnikule kuuluv vastaspoole samme.

Eelpool toodud mõiste määritluses olen kasustanud TsS ja ZGB määritelu, kus kinnipidamise objektideks võivad olla ainult asjad ja väärtpaberid, olgugi et see pole purgivi BGB suhtes. Saksa doktriin ja seadusandlus on andnud kinnipidamise-õigusele laiemat sisu.

Nagu nähtub eelpool toodud Dernburgi definitioonist, võib olla kinnipidamise-õiguse objektiks igasugune samme. BGB § 273 ja 274 mõtte järgi võib kinnipidada mitte ainult asju vaid ka keelduda tegevusest (Unterlassungen).²

1 Vrd. Dernburg, H., Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens, Bd. II, Abt. 1, 4. Aufl. Halle a. d. S., 1909, lk. 144.

2 Vrd. Dernburg, H., op. cit., lk. 144.

Kinnipidamise objektideks võivad olla ka rahaliselt hindamatud esemed nagu legitimatsioonipaberid, ordenid j.t.³ sellel kaalutlusel, et iga ese, mis omab subjektiivset väärtust vastaspoolele, sobib kindlustusvahendiks kinnipidajale.

Esinedes kindlustusvahendina, kuulub kinnipidamise-õigus n.n. negatiivsete õiguste hulka, mille ülesandeks on ajutiselt või jäädavalt hävitada mingit teist positiivse sisuga õigust. Kinnipidamise-õigus on vahendiks vastaspoole nõudmiste tagasitõrjumiseks, samuti ka kaudne sunnivahend kinnipidaja vastunõude rahuldamiseks. Seega ta võimaldab kinnipidajal säilitada status quo'd, mis muutuks vastaspoole nõudmiste täitmisega, kuid kinnipidaja õiguste kompleksile ei lisanda ta midagi⁴. Kinnipidamise-õigusel on edasilükkav, peatav mõju, tulles vastu kinnipidajale ainult osaliselt.

3 Vrd. Dernburg, H., op. cit., lk.146,m.15.

4 Vrd. Nolde, A., Pravo uderžanija v Pribaltijskom krae, Žurnal Ministerstva Justitsii, nr.6 -

5 Vrd. Zwingsmann, S. Peterburg, 1903, lk.259 j.j.
Kongo, K., Retentsiooniõigus,

6 Äratrükk juriidilisest ajakirjast "Õigus" nr.9, 1931. - Tartu 1932.

7 Vrd. Erdmann, C., System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland.

8d. I, Riga, 1889, lk.297.

Teiseks, kinnipidamise-õigus on a k -
t s e s s o o r n e õ i g u s ⁵. Ta eeldab
alati mingi teise õiguse olemasolu, mille
kadumisel kaob ka õiguslik alus kinnipida-
miseks.

Kinnipidamise-õigust teostatakse prot-
sessis vastuvaidluste kaudu. Vanemad õpetu-
sed vaatlesid kinnipidamise-õigust lubatud
omaabi juhuna. Mühlenbruch'i järgi on kinni-
pidamise-õigus omaabi - "...psühholoogiline
surve, millega vastaspoolt sunnitakse, kas
oma nõudmisest loobuma, või seda tegema mi-
da nõutakse."⁶ Õige vaate kohaselt ei ole
kinnipidamise-õigus eriline omaabi juhus,
kuna ta vastastakse kohtulikult kindlaks teh-
tud ja õiguspärasele nõudmisele - seega mit-
te lubamatule rünnakule. Kinnipidamise-õigus
pole mitte kaitseakt, vaid kohtulik vaie. Ai-
nult objekti kinnipidamisest ei piisa kinni-
pidamise-õiguse asetamiseks omaabi hulka.⁷
Teiste järgi pole kinnipidamise-õigus muud
kui eriline exceptio doli, mis teistest ex-
ceptio doli tarvitamistest erineb vaid fakti-
liselt.

5 Vrd. Zwingmann, V., Civilrechtliche Entschei-
dungen der Riga'schen Stadtgerichte.-
Riga, 1871-1888. Bd. VII, nr. 1329, lk. 214.

6 Vrd. Mühlenbruch, C.F., Lehrbuch des Pandecten-
Rechts, nach der Doctrina Pandectarum
deutsch bearbeitet. 4. Aufl. I, Halle, 1844, lk. 265.

7 Vrd. Erdmann, C., System des Privatrechts der
Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland.
Bd. I, Riga, 1889, lk. 297.

Selle arvamuse vastu väidab Dernburg, et kinnipidamise-õigus saavutab ainult maksvuse exceptio doli'ga.⁸

Oma õiguslikult iseloomult sarnaneb kinnipidamise-õigus pandiõigusele, kuid erineb selles suhtes, et pandiõigus on õigus asjale, kuna kinnipidamise-õigus on isiklik õigus. Kehtiv BES ei võimalda kinnipidajal saada rahuldust asjast enesest ja keelab koguni asja kasustamise.⁹ Selle vastu uuemad seadustikud võimaldavad kinnipidajale rahulduse saamist asjast nagu käsipandi pidajale.¹⁰

Teiselt poolt sarnaneb kinnipidamise-õigus - compensatio'le, erinedes seesenõudmisega vastastikuste sammete suhtes, kuna compensatioks piisab kohustuste objektide samasusest.¹¹

Kinnipidamise-õigust liigitatakse 1) üldiseks tsiviil kinnipidamise-õiguseks, ja 2) kinnipidamise-õiguseks äripidajate vahel. Viimane on mõistelt avaram, võimaldades kinnipidajal saada alati rahuldust asjast enesest

8 Vrd. Dernburg, H., op.cit., lk.143.

9 Vrd. BES § 3384; Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd.VII, nr.1328, lk.210.

10 Vrd. ZGB § 898; TsS § 1192.

11 Vrd. Dernburg, H., op.cit., lk.149.

vastaspoole sammete mittesooritamisel. Teiseks loetakse seos sammete vahel olevaks, kui vastastikused nõuded on tekkinud poolte vahelisest äritehingust.

Kinnipidamise-õigus on tekkinud hilisemal Rooma ajastul, kuna vanem Rooma õigus ei tundnud seda instituuti. Tekkimise algmeid tuleb otsida Rooma abieluõigusest. Abiellu astudes tõi naine kaasavara (dos), milline abielu lahutuse korral kuulus tagasi naisele, kuna vastasel korral oleks mees rikkastunud ebaõiglaselt. Selleks sõlmiti stipulatsioonid vormilised lepingud, mille puhul saadi dos'i hageda actio ex stipulatu'ga. Hiljem esineb selle hagi asemel actio rei uxoriae, mida võidi esitada abielu lõppemisel ka pärast mehe surma naise enda või naise isa poolt, kui see andis kaasavara, kuid alati tütre nõusolekul, milline võis olla ka passiivne (tacere, non contradicere). Mehel oli õigus kinnipidada (retinere) naise ebakõlbuse, kingitud asjade, naise poolt kõrvaldatud asjade, laste jaoks määratud ja kaasavaraile tehtud kulude suhtes.¹² Siit on levinud kinnipidamise-õigus reasse õiguseinstituutidesse väljaspool kaasavara.

¹² Vrd. Bonfante, P., Rooma õiguse ajalugu - Tartu, 1930, lk. 385.

§ 2. K i n n i p i d a m i s e - k i n n i p i d a m i s e - õ i g u s e a r e n g .

Kinnipidamise-õigus on tekkinud hilisemal Rooma ajastul, kuna vanem Rooma õigus ei tundnud seda instituuti. Tekkimise algmeid tuleb otsida Rooma abieluõigusest. Abiellu astudes tõi naine kaasavara (dos), milline abielu lahutuse korral kuulus tagasi maksmisele, kuna vastasel korral oleks mees rikkastunud ebaõiglaselt. Selleks sõlmiti stipulatsioonil vormilised lepingud, mille puhul saadi dos'i hageda actio ex stipulatu'ga. Hiljem esineb selle hagi asemel actio rei uxoriae, mida võidi esitada abielu lõppemisel ka pärast mehe surma naise enda või naise isa poolt, kui see andis kaasavara, kuid alati tütre nõusolekul, milline võis olla ka passiivne (tacere, non contradicere). Mehel oli õigus kinnipidada (retinere) naise ebakõlbuse, kingitud asjade, naise poolt kõrvaldatud asjade, laste jaoks määratud ja kaasavaraile tehtud kulude suhtes.¹² Siit on levinud kinnipidamise-õigus reasse õigusinstituudisse väljaspool kaasavara.

12 Vrd. Bonfante, P., Rooma õiguse ajalugu - Tartu, 1930, lk. 385.

Iseseisva õigusinstituudina polnud kinnipidamiseõigus tuntud Rooma allikais, sest kõik juhud, mil praetor andis exceptio doli, on Corpus iuris'es laialti pillatud.

BES-s kinnipidamise-õigust normeerivad sätted on retsepteeritud Rooma õigusest kahele viisil. Esiteks on võetud temasse normid Corpus iurise mitmesugustest kohtadest ja teiseks määratlused ja üldistused Rooma õigusteadusest, mis formaalselt põhinevad ka Corpus iurisel, kuid väljendavad tegelikult juba muutunud vaadet. BES-e koostajad möödunud sajandi 50.aastates jälgisid tol ajal kehtivat vaadet, mille järele saadi kinnipidada ainult asja aga mitte tegevust.¹³ Üksikjuhtudena esineb BES-s kinnipidamise-õigus, mis ei mahu vana teooria kinnipidamise-õiguse mõistesse, nagu: 1) BES § 3213 ette nähtud exceptio non adimpleti contractus, 2) § 3885 ette nähtud ostja õigus kinnipidada ostuhinda ostetud asja eviktsiooni ähvarduse puhul ja 3) § 4531 ette nähtud käendaja õigus kinnipidada võlatasumist nõudeõiguse üleandmiseni kreditori poolt.¹⁴

13 Vrd. BES § 3381; Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd.VIII, nr.1546, lk.94.

14 Vrd. Nolde, A., op. cit, lk.272 jj.;
Kongo, K., op.cit., lk.4.

Enne 1889.a. kohtureformi, mis tõi olulise muutuse kehtivasse pandiõigusesse, oli nõudmistel kindlustus vaikiva pandiõiguse-na. Mõned neist võtsid oma alla terve võlgniku varanduse, teised ainult kindlaks määratud esemed.¹⁵ § 1403 esinev vaikiv spetsiaalhüpoteek andis renditajale kindlustuse viljale kõikide nende nõuete suhtes, milles rentnik oli kohustatud rendilepingu tõttu. Eesti- ja Kuramaa maaõiguse järgi kuulusid hüpoteegi alla ka kõik rentniku vallasasjad, mis asusid kinnisasjas. § 1404 andis samasuguse õiguse ka üüritajale. Praegu on need sätted asendatud § 3381 ette nähtud seadusliku kinnipidamise-õigusega.¹⁶ See asendus oli mugav, sest seaduslikud hüpoteegid nende §§ otsese mõtte järgi nõuavad, et asjad, mille suhtes see hüpoteek maksaks, oleksid usaldaja valduses, või temale kuulvas kinnisasjas. Selle seaduse motiivid leiavad, et kinnipidamise-õigus on kas võrdne või väga ligidane käsipandiga. Nende instituutide

15 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.253.

16 Vrd. BES § 1403 märkus.

võrdsustamises 1889.a. seadused läksid veel kaugemale.¹⁷ TKS § 1899. lisa § 22 p.3 järgi omavad need nõuded vallasasjade suhtes, mis on kindlustatud kinnipidamise-õigusega, eraldi konkursimenetlusest rahuldamise asjade müügist. Motiivides on öeldud, et § 996, 1405, 3381, 3386, 3764, 4263, 4264, 4429 ja 4432 ette nähtud nõuete kasuks on kinnipidamise-õigus, mille sisu sisaldub kinnipidaja pandiõiguses vallasasjadele. Sama kinnipidamise-õigus antakse ka renditajale ja üüritajale nendele asjadele, millele § 1403 ja 1404 järgi nad omavad vaikiva spetsiaalhüpoteegi. Juhul kui kreditorid teostavad tegelikult kinnipidamise-õigust, on juriidiline seisukord täiesti võrdne käsipandiga (§ 3381 jj. § 3387 jj.) ja selle tõttu kreditoridele antakse samuti rahuldus vastavalt kinnipeetavast esemest väljaspool konkursi.¹⁸

Sellest motiivist selgub, et ainukese motiivina kinnipidamise-õigusele sarnase tähtsa privileegi andmisel oli selle instituudi võrdsustamine käsipandiga.

17 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.255.

18 Vrd. A. Gassmann - A. Nolcken, Положеніе о преобразованіи судебной части, 2-е изд. S.-Peterburg, 1890, lk.293.

Väga võimalik, et lähemaks põhjuseks sellele reformile oli tahe anda üürile (resp. rendile) andjale võimalikult ohtralt hüvitust tema poolt kaotatud vaikiva spetsiaal-hüpoteegi eest.¹⁹

Järgi on kinnipidamise-õigus asja pidaja (Inhaber der Sache) õigus selle väljaandmist nii kaua kinnipidada, kuni tema enda nõudmine on rahuldatud.²⁰

Selle õiguse teostamise eeldusteks on: 1) kinnipidaja peab olema saanud asja valduse õigusپرأسلت, 2) kinnipidaja nõudeõigus vastaspoole vastu ei või olla piiratud rülevase tingimuse ega tühisajaga - nõude maksuvalmus, 3) kinnipidaja nõue peab olema seoses kinnipeetava esemega.²¹

Seega on esimeseks kinnipidamise-õiguse tekkimise eelduseks asja viibimine kinnipidaja kätte. Lähtudes § 3381 ja 3382 tekstist, tekib vastuolo nende §§ vanel. Kui § 3381 järgi on kinnipidamise eelduseks kullialdane asja pidamine - detentio,

¹⁹ Vrd. NOLDE, A., op.cit., lk.256.

siis § 3382 jj. on selleks vajalik valdus -- possessio. Kasustades BES-e tõlgendamisreeglid art. XX, tuleb kinnipidamise-õiguse teostamise miinimumiks lugeda asja detentio't, sest erijuhtudena on BES-s loendatud sõnaselgelt need juhud, kus kinnipidamise-õigus antakse detentoritele, nagu: 1) üürnikule (§4087), 2) pruuklaenajale (§ 3764). Ka Roomas oli detentio küllaldane kinnipidamise-õiguse teostamiseks.

Kinnipidamise objektiks võib olla iga asi, mis pole res extra commercium, kuid ta peab olema kindlaks määratud, materiaalne ja võõras, ükskõik, kas vallas- või kinnisasi. Kinnipidamise-õigus ei kuulu asja omanikule, mille tõttu ei saa kinnipidada raha sel juhul, kui nõutakse teatud summa väljamaksmist. Siis pole tegemist kindla asja väljaandmisega, vaid kohustise täitmisega. Objektiks võib olla individualiseeritud rahasumma, sest siis on tegemist kindlaks määratud asjaga.²² Ainult sel juhul, kui kinnipidaja toetub exceptio non adimpleti contractus' ele, on võimalik ka in genere võlgnetavat rahasummat kinnipidada.²³

22 Vrd. Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd. II, nr. 275, lk. 227.

23 Vrd. Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd. VI, nr. 1174, lk. 374.

Seaduse mõtte järele võib kinnipidada ainult õiguspärase pidaja (der rechtmässige Inhaber), kuid valduse seaduslikkuse olemasolu pole kinnipidamise momendil nõutav.²⁴ Nõutav on, et valdus oleks saadud seaduslikul teel (nec vi, nec clam, nec precario).²⁵

Teiseks on lubatav kinnipidamine ainult niisuguse nõudmise kindlustamiseks, mille tasumise tähtaeg on saabunud ja mis pole piiratud suspensiiivse tingimuse ega tähtajaga. Keelatud on asja kinnipidamine, et oodata nõudmise tähtaja saabumist. Kinnipidamise-õiguse esimeseks kasutamise momendiks tuleb lugeda päev, mil kinnipidajalt nõutakse tähtajal asja tagasiandmist, mil on jõudnud ka tähtaeg vastunõudele, mis on aluseks kinnipidamisele.²⁶ Vastunõue ei või olla seaduse, avaliku korra ega moraali vastane, kuid tema suurus võib olla kindlaksmääramata. Ka pole nõutav kinnipeetava asja väärtuse vastavus sellele nõudele, mille vastu teda kinni peetakse.²⁷ Erandi moodustab viimasest

24 Vrd. Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd. I, nr. 11,

25 Vrd. BES § 678.

lk. 25

26 Vrd. Kongo, K., op.cit., lk. 5.

27 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk. 263 jj.

reeglist Kuramaa maa- ja linnaõiguse järgi lesknaise kinnipidamise-õigus kaasavara suhtes mehe varandusele, kus lubatakse kinnipidada ainult kaasavara väärtuse ulatuses.²⁸ On võimalik kinnipidada asja terves ulatuses, ehk küll selle väärtus ületab tunduvalt samme väärtuse, mida taotleb kinnipidaja.

Kolmas kinnipidamise-õiguse rekvisiit seisab selles, et kinnipidaja nõudmine vastaspoole vastu peab olema seosega kinnipeetava asjaga (Connexität). Seose ligemad määratluskatsed on jäänud tulemusteta. Seadusandluses sellest otseselt ei räägita ja mõnikord pole seost nõudmise ja kinnipeetava asja vahel üldse leida, nagu n.n. Gordianuse kinnipidamise-õiguse puhul. Imperator Gordianuse reskripti põhjal võib käsipandipidaja kinnipidada panti ka kõigi teiste oma nõudmiste kindlustamiseks.²⁹ Neil juhtudel kui seos loetakse olevaks, on ta seletatav kord antud õigussuhte juriidilise konstruktsiooniga, kord ökonoomiliste kaalutlustega.³⁰ Küllaldane on, kui vastastikused

28 Vrd. BES § 65.

29 Vrd. BES § 1487.

30 Vrd. Kongo, K.op.cit., lk.6.

nõudmised kujutavad endast ühikulist elulist suhet (ein einheitliches Lebensverhältnis).³¹

Saksa kohtupraktise järgi on seos olemas juuba siis, kui loomulikku samasust võib eeldada faktilistest vahekordadest.³²

BES-e järgi tunnustatakse seos olemasolevaks kinnipidaja nõudmise ja kinnipeetava asja vahel järgmistel juhtudel:

1) Asja võib kinnipidada, kui valdaja teigi temale kulutusi, mida vastaspool peab tasuma.³³

Asja kinnipidamine on lubatav tema peale tehtud kulude katteks, kui kulusid võib hageda. Erandina hoiulevõtja ei või hoiukulude katteks kinnipidada hoiule antud asja.³⁴

2) Asja võib kinnipidada, kui tema pidaja nõue tekkis samast tehingust, mille järgi temalt nõutakse asja tagasiandmist.³⁵ Allikate järgi käivad selle punkti alla nõuded, mis pole tingimata seotud nende õigussuhetega, mille põhjal nõutakse asja tagasiandmist, aga mis võivad eventuaalselt tekkida sel põhjusel, näit.

31 Vrd. Dernburg, H., op.cit., lk. 145.

32 Vrd. Dernburg, H., op.cit., lk. 145, m. 12.

33 Vrd. BES § 3383 p. 1.

34 Vrd. BES § 3793.

35 Vrd. BES § 3383 p. 2.

pruuklaen, pant, kulude tasumine hooldajale. Selle punkti alla käib ka osa § 3383 p.1 alla kuuluvaid juhte.³⁶

3) Asja võib kinnipidada, kui võlg tuleb maksta kinnipeetavast asjast.³⁷ Siia kuulub lesknaise nõue kaasavara ja pulmahommikuningi (Morgengabe) pärast ja renditaja või üüritaja nõue rentniku või üürniku vastu rendi- või üürisumma pärast. Nendel juhtudel pole kinnipidamiseks õigustatud isik asja valdaja ega pidaja.

4) Kinnipidada võib asja see, kes saab kahju võõra asja kaudu, millise kahju tasumise kohustus langeb selle asja omanikule.³⁸ Kahju tekitav asi peab olema kahjusaaaja käes. Juhusliku kahju puhul on kinnipidamise-õiguse teostamine ainukeseks vahendiks kahjutasu saamiseks, sest üldreegli järele ei vastutata juhusliku kahju eest.³⁹ Seega kinnipidamise-õigus kindlustab hagita nõudmist (obligatio naturalis).

5) Kinnipidamise-õigus on siis, " kui

36 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.265.

37 Vrd. BES § 3383 p.3.

38 Vrd. BES § 3383 p.4.

39 Vrd. BES § 3439.

asi peab antama välja teatud tasu eest. Näit. müüdnud asi müügihinna eest; niisugusel korral lubatakse asja kinnipidada kokku lepitud tasu saamiseni." ⁴⁰

BES-e saksakeelses tekstis puudub sõna "kokkulepitud", mis on sattunud venekeelsesesse teksti ebaõige tõlke tõttu. ⁴¹ Venekeelne tekst vaatab ainult exceptio non adimpleti contractus't, kuna saksakeelse teksti alla käivad ka mingulised nõudmised. Kuigi Nolde arvates tuleks antud juhul eelistada saksakeelset teksti üldistel kaalutlustel ja seepärast, et ta on kooskõlas allikatega, ⁴² tuleb siiski jääda seaduse enese piiridesse. BES-e sissejuhatus järgi tuleb anda eesõigus igal juhul venekeelsele tekstile siis, kui tekivad vastolud mõlemate tekstide vahel. ⁴³ Lähtudes seaduse sõnaselgest väljendusest, ei oma allikad mingit olulist tä-

40 Vrd. BES § 3383 p.5.

41 Vrd. Kongo, K., op.cit., lk.7.

42 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.267 jj.

43 Vrd. BES art.XVI märkus.

handust kehtivale seaduse tekstile.

Loendatud 5 juhtu mil tunnustatakse BES-s seost nõude ja kinnipeetava asja vahel on prof. Erdmanni⁴⁴ arvates näitlik, Nolde⁴⁵ arvates aga purgiv loend. Nende punktide ulatus on niivõrd lai, et ühte juhtu võib asetada mitme punkti alla, aga ei saa asetada ühegi eeltoodud juhu alla, nagu eelpool toodud, n.n. Gordianuse kinnipidamise-õigust. Selle tõttu tuleb, arvestades ka § 3382 ja 3383 sõnalist väjendust, eelistada prof. Erdmanni seisukohta.⁴⁶

2) Lesknaisel kaasavara pärast on õigus kinnipidada surnud mehe varandust Restimaa linnaõiguse järgi kuni kaasavara tasumiseni.⁴⁸

3) Pruuklaenajal on kinnipidamise-õigus laenatud asja suhtes tehtud ja temale asja kaudu tekitatud kulude pärast.⁴⁹

4) Kaubavedajal (Frachtführer) on kinnipidamise-õigus veetava kauba suhtes kõigi veolepingust põhjustatud nõudmiste pärast.⁵⁰

44 Vrd. Erdmann, C., System, Bd.I, lk.330,m.3.

45 Vrd. Nolde, A., op.cit.,lk.268.

46 Vrd. Kongo, K., op.cit.,lk.8.

50 Vrd. BES § 4264.

§ 4. R a k e n d u s e ü k s i k -
j u h u d.

Pääle üldiste reeglite on BES-s eri-
reeglite järgi ette nähtud kinnipidamise-
õigus:

1) Kui kellegi asi on juhuslikult sattunud teise isiku kinnisasjasse, siis peab ta lubama selle asja äraviimist, kuid selle asja läbi tekitatud kahju pärast on kinnisasja omanikul õigus kahjude tasumiseni kinnipidada kahju tekitanud asja.⁴⁷

2) Lesknaisel kaasavara pärast on õigus kinnipidada surnud mehe varandust Eestimaa linnaõiguse järgi kuni kaasavara tasumiseni.⁴⁸

3) Pruuklaenajal on kinnipidamise-õigus laenatud asja suhtes tehtud ja temale asja kaudu tekitatud kulude pärast.⁴⁹

4) Kaubavedajal (Frachtführer) on kinnipidamise-õigus veetava kauba suhtes kõigi veolepingust põhjustatud nõudmiste pärast.⁵⁰

47 Vrd. BES § 996.

48 Vrd. BES § 1842.

49 Vrd. BES § 3764.

50 Vrd. BES § 4264.

5) Volituseta võõraste asjade ajajal (negotiorum gestor) on esindatud isiku asjadele tehtud vajalikkude kulude pärast kinnipidamise-õigus tema käes olevate esindatud isiku asjade pääle.⁵¹

6) Üürnikul või rentnikul on kinnipidamise-õigus asja suhtes tehtud tarvilikkude ja kasulikkude kulude pärast üüritud või renditud asjale.⁵²

7) Viljakandja kinnisasja renditajal on kinnipidamise-õigus kinnisasja saaduste suhtes ja üüritajal üüritud ruumidesse toodud üürniku asjade suhtes kõigi nende nõuete pärast, mis on tekkinud rendi- või üürilepingust. Renditaja või üüritaja kinnipidamise-õigus laieneb ka nende isikute asjade suhtes, kellele renditaja või üüritaja andis edasi oma õigused. Eestimaa maa- ja Kuramaa maa- ja linnaõiguse järgi on renditajal õigus kinnipidada ka rentniku vallasasja, mis on toodud renditud kinnisasjasse.⁵³ Eestimaa linnaõiguse järgi on üüritajal kinnipidamise-õigus

51 Vrd. BES § 4429, 4432.

52 Vrd. BES § 1403 ja 1404.

53 Vrd. BES § 1405.

ka võõraste asjade suhtes, mis üürnikule antud töötlemiseks, kuid ainult üürnikul asja omanikult saada oleva summa suuruses.⁵⁴ Nagu eespool tähendatud, oli enne 1889.a. neil juhtudel renditajal ja üüritajal kinnipidamise-õiguse asemel vaiki spetsiaalhüpoteek. BES §§ 1403-1405 ette nähtud kinnipidamise-õigus erineb samas seaduses § 3381 jj. ette nähtud kinnipidamise-õigusest, kuna siin kinnipidajal puudub asjade detentio. Nolde arvates pole § 1403 märkuse redaktsioon täpne, viidates § 3381 jj. - oleks pidanud juhtima pandiks-peangu-õigusele, kus kinnipidajal puudub samuti asjade detentio. §§ 1403 ja 1404 ei oma praktilist tähtsust, sest § 1403 märkus annab renditajale või üüritajale ainult õiguse paluda kohtult asjade väljaviimise keelamist, sest ei või eeldada, et seadusandja oleks tahtnud lubada üüritajal teha seda jõuga.⁵⁵ Viitamisest § 3381. tuleb järeldada vastavalt selle sätte sisule, et renditajal ja üüritajal pole õigust asja vallutada jõuga.

54 Vrd. BES § 1405.

55 Vrd. Nolde, A., op.cit.lk.284 jj.

päri. Pääle eelpool loetletud juhtude esineb BES-s veel kinnipidamise-õigus juhtudel, mis ei ole meil praegu kehtivad, kuna nad käivad Kuramaa kohta ja on kaotatud:

1) Kuramaa maa- ja linnaõiguse järgi on lesknaisel pärijate ja kreditoride suhtes kinnipidamise-õigus kaasavara pärast kaasavara ulatuses.⁵⁶

2) Lasteta lesknaisel Kuramaa maa- ja linnaõiguse järgi on kinnipidamise-õigus pärandile, kuni ta pole saanud kätte temale kuuluvat poolt pärandit.⁵⁷

3) Kinnipidamise-õigus on Kuramaa maaõiguse järgi noorematel lastel pärandiosa pärast kinnistu suhtes.⁵⁸

4) Kuramaa maaõiguse järgi on kognaatidel kinnipidamise-õigus talundi suhtes 3/4 talundi väärtuse pärast sugu või joone lõppemisel pärimisvennastuse (Erbverbrüderung) korral.⁵⁹

5) Fideikommissmõisa allodiaalsetel

56 Vrd. BES § 65.

57 Vrd. BES § 1785.

58 Vrd. BES § 2721.

59 Vrd. BES § 2509.

pärijatel fideikommissmõisa siirdumisel mõisa vastuvõtmise hinna (Antrittspreis) pärast selle mõisa suhtes.⁶⁰ Maaseaduse § 8. (R.T.nr.79/80 - 1919.a.) on kaotatud ja tühjaks tunnistatud sugukonna fideikommissiõigused.

Keelatud on kinnipidamise-õiguse kasustamine BES-e järgi hoiulevõtjal hoiulepingu järgi hoiukulude eest.⁶¹ kitsamas mõttes, olles laeseisev õigus. Teda pole õigust kasutada valdajal, kui valdus võetud.⁶²

Kinnipidamise-õigus vabastab kinnipidaja neist pahedest, mis temale võib tuua kohustise täitmise viivituse. Ta pole seni viivituses kunagi vastunõudmine olnud rahuldatud. Selle tõttu ei saa lugeda kinnipidajat viivitajaks, sest viivitus on seadusvastane ajavilimine nõudeaja kättemõistmises.⁶³ Kinnipidaja kasustas oma seaduslikku õigust, mille tõttu ei saa temalt nõuda ka leppetrahvi, mis oli ette

62 Vrd. Erdmann, G., System, Bd. I, op.cit., lk. 330.

60 Vrd. BES § 2560.

61 Vrd. BES § 3793.

§ 5. Mõju.

Kinnipidamise-õiguse mõju ja järel-
dused määratakse tema põhiprintsiibiga -
t a a n n a b õ i g u s e v a s t u -
v a i d l e m i s e k s nõudlustele, mis
ajutiselt paralüüsib selle nõudluse. Oma-
des erilise vaide mõju, mis sihitud kind-
laks määratud asja väljaandmise vastuväi-
teks, erineb kinnipidamise-õigus vaidest
kitsamas mõttes, olles iseseisev õigus.
Teda pole õigust kasutada valdajal, kel
valdus võetud.⁶²

Kinnipidamise-õigus vabastab kinnipi-
daja neist pahedest, mis temale võib tuua
kohustise täitmise v i i v i t u s. Ta
pole seni viivituses kuni vastunõudmine o n
rahuldatud. Selle tõttu ei saa lugeda kin-
nipidajat viivitajaks, sest viivitus on
seadusvastane ajaviitmine nõudeasja kätte-
andmises.⁶³ Kinnipidaja kasustas oma
seaduslikku õigust, mille tõttu ei saa te-
malt nõuda ka leppetrahvi, mis oli ette

62 Vrd. Erdmann, C., System, Bd. I, op.cit.,
lk. 330.

63 Vrd. BES § 3305.

nähtud tema kohustuse mittetäitmisel.⁶⁴

Kinnipidamise-õiguse kindlaks tege-
misega kohtus muundab kinnipidamiseks õi-
gustav vastunõudmine poolte taotluse ka-
hepoolseks.

Mis puutub kinnipidamise-õiguse vas-
tunõude aegumisse, siis tuleb seda otsus-
tada eitavalt, kuna reegel agere non vo-
lenti non currit praescriptio pole võe-
tud tervikuna BES-sse. Selle reegli kasus-
tamise juhtude loend ei sisalda kinnipida-
mise-õigust, mille tõttu ta ei tohi käia
ka kinnipidamise-õiguse kohta.⁶⁵

Kinnipidamise-õigus ei mõju, nagu
teised kostja vaided, nõude tagasilükka-
miseks, vaid kinnipidaja
võib nõuda ainult vastas-
tikust üheaegset kohus-
tist täitmist (Erfüllung
Zug um Zug). Kinnipidaja ei saa nõuda, et
vastaspool täidaks oma kohustise enne te-
da,⁶⁶ kuid kinnipidamise-õigust pole sel,
kes õigustoimingu või seaduse põhjal on
kohustatud esimesena täitma oma kohustise.

64 Vrd. BES § 3322.

65 Vrd. Erdmann, C., System, Bd. I, op.cit.,
lk. 317.

66 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk. 258.

Samuti pole kinnipidamise-õigust siis, kui ta teostamine on kohustise sihi, poolte arvatava kokkuleppe või õiguse vastane.⁶⁷

Kinnipidaja peab hoidma asja sama hoollega nagu vallaspandi pidaja ja pole õigustatud rahuldama oma nõuet asja võõrandamisega ega muul viisil enda heaks kasutamiseга.⁶⁸ Üldreegli järgi vastutab kinnipidaja iga hooletuse eest. Muutus kinnipidaja vastutuse ulatuses - tema vähendus - võib esineda vastaspoole vastu võtu viivitamises (mora accipiendi), s.o. kui ei võeta vastu sammet mitteseaduslikkudel põhjustel ettenähtud tähtajal.⁶⁹

Eeltoodud reegleid ei saa palju kasutada, sest nende mõju paljudel juhtudel on kõrvaldatud erinormidega. Õiguste ja kohustiste kogusumma asja kinnipidajal määratakse selle õigussuhte loomuga, mille põhjal asi on tema käes ja mille põhjal ta peab andma välja asja. Seepärast isikud, kes kinnipidamiseni võisid asja kasustada ja käsustada, ei kaota neid õigusi, kui nad

67 Vrd. Kongo, K., op.cit., lk.13

68 Vrd. BES § 3384.

69 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.271.

kinnipeavad asja.⁷⁰

Kuid mõningatel juhtudel pole kinnipidaja see vastutuse määr küllaldane asja rikkumise eest, mis mainitud BES. § 3384. Üldreegli järgi ei vastuta vallaspandipidaja asja juhusliku hävimise eest, kuna juhusse eest on vastutav halvas usus kostja.⁷¹ Lähtudes sellest, vastutab halvas usus kostja juhusliku asja hävimisel ka siis kui ta kasustas asja kinnipidamise-õigust. Kuna vastutuse määr mitmesugustes õigussuhetes on erinev, siis ei muutu ta sel korral kui üks subjektidest kasustas kinnipidamise-õigust. Vastutus ei muutu ka kinnipidajal selle tõttu, millisel momendil toimub kinnipidamine: kas siis, kui õigussuhe veel jätkub, või kui ta on lõppenud ja kinnipidamine toimub õigussuhte likvideerimisel. Õigussuhe lõpeb tulevaseks ajaks ja ta pole enam uute nõuete tekkimise allikaks, kuid nõuded, mis on tekkinud tema mõjul, määratakse antud õigussuhetega. Järeldades eeltoodust võib mainida, et isik, kes nõuab asja väljaandmist, võib nõuda teda ainult

70 Vrd. Kongo, K., op.cit., lk.13 jj.

71 Vrd. BES § 910.

sellisel kujul, millistel ta pidi antama välja kontrahendi poolt, arvestades antud õigussuhte norme. Vastaspool võib nõuda kinnipidajalt ainult sellist hoole astet, milline oli ette nähtud antud õigussuhte jaoks. Kinnipidamine ainult lükkab edasi vastaspoole taotluse, kuid ei suurenda ega vähenda vastunõude mahtu.⁷²

Kinnipidamisega tekkinud kulu de tasumise küsimus lahendatakse samadel kaalutlustel. Esimeses järjekorras lahendatakse ta õigussuhtega, milline on causa retentionis, ja kui sel juhul pole võimalust vastuse leidmiseks, siis volituseta võõraste asjade ajamise reeglite järgi.⁷³

On olemas ka arvamus, et kinnipidaja pole õigustatud saama kinnipidamisest tekkinud kulusid, kuna kinnipidamise-õigus on vaid kindlustusvahendiks ja ainult üheks vahendiks teiste kindlustusvahendite hulgast.⁷⁴

Lähtudes siiski eelpooltoodud Nolde arvamusel, peab arvama, et need kulud, mis kinni-

72 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.270 jj.; Kongo, K., op.cit., lk.14.

73 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.271.

74 Vrd. Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd VII, nr.1330, lk.215.

pidajale asja hoidmisest tekkisid, suurendavad kinnipidaja vastunõudmist. Samal seisukohal asub ka BGB, kus kinnipidajale tasutakse need kulud, mida ta oli kohustatud tegema asja hävimisest ja halvenemisest hoidumiseks.⁷⁵

Millises ulatuses kõrvaldab kindlustus kinnipidamise-õiguse mõju, siis pole sellele võimalik anda ühtlast vastust. See oleneb kindlustuse iseloomust ja nõudest, mille kindlustamiseks teda pakutakse. Seaduses on otseselt öeldud, et mõnedel juhtumitel küllaldatakse kindlustus kõrvaldab kinnipidamise-õiguse,⁷⁶ sest kui kinnipidaja taotlus mingi vastaspoole samme suhtes on muul viisil reaalselt kindlustatud, siis pole kinnipidajal asja kinnipidamiseks enam mingit õiguslikku alust. Kui ta edasi teostab kinnipidamist, siis tekitab ta ebaseaduslikult kahju vastaspoolele ja tema tegu tuleb sel korral lugeda võrdseks paha tahtega, mis kohustab tasuma sellest tekkinud kahjud. Otsustamine selle üle, kas nõudlus on küllaldaselt muul

75 Vrd. Dernburg, H., op.cit., lk.148.

76 Vrd. BES §§ 1842 ja 3401.

oma nõude täitmise saavutamiseks.
viisil varanduslikult kindlustatud, kuulub kohtule, kes arvestab asjaolude kohaselt, pidades silmas pooltevahelist õigussuhet, nende tahet ja pakutava kindlustuse küllaldasust.⁷⁷ Teisest küljest esineb aga juhtumeid, näit. exceptio non adimpleti contractus'e puhul, kus kreditoril on tähtis saada deebitorilt just kokkulepitud ekvivalenti, mitte aga kindlustust. Sel puhul langeb ära kinnipidamise-õigus ainult siis, kui vastaspool sooritab kinnipidajale kokkulepitud samme, kuna pole õiglane sundida kinnipidajat loobuma kinnipidamisest ja rahulduma vaid kindlustusega. Nagu selgub eeltoodust, pole seaduse sätteis antud täpset määritelu kindlustuse küllalduse suhtes. Kohtupraktis on tõlgitsenud seda kindlustust just r e a a l k i n d l u s t u s e n a.⁷⁸ BGB selle vastu sõnaselgelt määritleb, et k i n d l u s t u s v a s t u t a j a t e g a p o l e v õ i m a l i k,⁷⁹ kuna personaalkindlustus pole võrdne reaalkindlustusega ja see tekitaks kinnipidajal raskusi

77 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.279 jj.; Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd.VII, nr.1328, lk.209; nr.1376, lk.318; nr.1388, lk.340.

78 Vrd. Zwingmann, V., Entscheidungen, Bd.VII, nr.1330, lk.215; Riigikohtu otsus, 1938.a.

79 Vrd. BGB § 273 III. cit., lk.233.

oma nõude täitmise saavutamiseks.

Kinnipidaja peab teatama vastaspoolele üldkonkursi puhul konkursivalitsusele tema käes olevatest asjadest⁸⁰ ja need konkursivalitsusele andma välja müümiseks nagu vallaspandipidajagi. Kinnipeetud asjade müügist saadud rahaga rahuldatakse kinnipidaja eraldi teistest võlausaldajatest siis, kui asi oli kinnipidaja valduses või renditaja või üüritaja kinnistus.⁸¹

Ka vastaspoole erikonkursi puhul rahuldatakse kinnipidaja eraldi teistest kreditoridest.⁸²

Kinnistu kinnipidamise korral kaotab kinnipidamise-õigus oma mõju, pidades silmas hüpoteegi avalikku iseloomu.⁸³

80 Vrd. TKS § 1899, lisa § 17.

81 Vrd. TKS § 1899, lisa § 22.p.3 ja § 23.

82 Vrd. Vene Senati tsiviilkass.dep.otsus nr.12-1896.a. ja nr.26 - 1900.a.; Kongo, K., op.cit., lk.15.

83 Vrd. Nolde, A., op.cit., lk.283.

siis tekib uuesti ka kinnipidamise-õigus,
kuid alati on olemas kõik
kinnipidamise-õiguse rekvisiidid.

Loetletud juhtudel lõpeb kinnipidamise-
õigus kaotsa. Kinnipidamise-õigus lõpeb:

1) Kui võlgnik täidab oma kohustise kinnipidaja vastu.⁸⁴ Sel juhul pole kinnipidajal enam mingit õiguslikku alust kinnipidamise-õiguse teostamiseks.

2) Kui kinnipidaja kaotab valduse kinnipidamise-õiguse objekti suhtes, mitte kasustades oma õigust⁸⁵ - kui ta saavutab valduse uuesti, siis tähtsustab tal ka õigus kinnipidamiseks.

Vahepeal oli tal puhkav õigus (ruhendes Recht).

3) Kinnipidamise-õigus lõpeb kinnipidaja ühe külge korraldusega või poolte vahelise kokkuleppega.⁸⁶

4) Küllal dase tagatise andmise ga lõpeb kinnipidamise-õigus,⁸⁷ s.t. õieti seistub, sest kui tagatis langeb ära,

84 Vrd. BES § 3385.

85 Vrd. BES § 3385.

86 Vrd. Kongo, K., op.cit., lk.15.

87 Vrd. BES § 1842 ja 3401.

siis tekib uuesti ka kinnipidamise-õigus, kuid ainult eeldusel, et oleksid olemas kõik kinnipidamise-õiguse rekvisiidid.

Loetletud juhtudel lõpeb kinnipidamise-õigus, kuid sellele vaatamata ei kaota kinnipidaja oma nõudeõigust vastaspoole suhtes,⁸⁸ mis jääb püsima sellele vaatamata, kuni vastaspool täidab oma kohustise.

Küsimus võib veel tekkida sel puhul, kui kinnipidajalt on võetud kinnipeetavate asjade valdus vägivaldselt. Siin on kinnipidajal jällegi puhkav õigus - kui ta valdus endistatakse, siis tärkab tal ka uuesti kinnipidamise-õigus.

Seadustikkudes, mis on korraldatud kinnipidamise-õigust süstemaatiliselt, olen võtnud omale vaatlusobjektiks kolmeaastase tsiviilseadustiku (ZOS) ja obligatsioon-õiguse (OR), kuna ta on olnud, eriti kinnipidamise-õigusesse puutivas osas, meie tsiviilseadustiku eelnõule (TsS) eeskujuks.

Sätteid TsS, mis korraldavad kinnipidamise-õigust, on peaaegu täiesti identsed ZOS

III KINNIPIDAMISE-ÕIGUS UUEMATES
SEADUSANDLUSTES.

§ 7. Helveetsia

seadusandlus.

Kuna Rooma õiguses kinnipidamise-õigus ei esinenud erilise õigusinstituudina, vaid teda korraldasid sätted, mis olid pillatud laiali kogu seadustikus, siis on kaasaja uuemates seadustikkudes kinnipidamise-õigus juba korraldatud süstemaatiliselt. Kuid ka praegu puudub kinnipidamise-õigus Skandinaavia seadustikkudes. Teistes, nagu Romaani maade seadustikkudes, esineb kinnipidamise-õigus ainult üksikjuhtude puhul.⁸⁹

Seadustikkudest, mis on korraldatud kinnipidamise-õigust süstemaatiliselt, olen võtnud omale vaatlusobjektiks Helveetsia tsiviilseadustiku (ZGB) ja obligatsioon-õiguse (OR), kuna ta on olnud, eriti kinnipidamise-õigusesse puutuvas osas, meie tsiviilseadustiku eelnõule (TsS) eeskujuks. Sätted TsS, mis korraldavad kinnipidamise-õigust, on peaaegu täiesti identsed ZGB

89 Vrd. Kongo, K., op.cit., lk.2.

vastavate sätetega, erinedes vaid sõnastuselt.

ZGB-s on nähtud ette üldine kinnipidamise-õigus, kuna OR korraldab kinnipidamise-õigust üksikjuhtude kohta.

ZGB järgi võib usaldaja kinnipidada vallasasju ja väärtpabereid, mis võlgniku tahtel on usaldaja valduses, kuni oma nõudmise rahuldamiseni, siis kui nõudmine on maksuvalmis (fällig) ja loomult seoses kinnipeetava esemega.⁹⁰ Lähem seose määritlus puudub ZGB-s. Küll on aga määritletud seos olevaks äripidajate vahel, kui eseme, asja valdus ja nõudmine on mõlemad tekkinud nende vahelisest ärilisest tehingust.⁹¹ Usaldajal on kinnipidamise-õigus ka kolmandatele isikutele kuuluvate esemete suhtes, millise kinnipidaja on vastu võtnud heas usus, arvates eseme kuuluvust võlgnikule.⁹²

Eranditena on keelatud kinnipidada:

1) selliseid esemeid, mis oma loomult on rahaliselt hindamatud, 2) kui usaldaja on võtnud endale kohustuse mitte kasustada kinnipidamise-

90 Vrd. ZGB § 895 I.

91 Vrd. ZGB § 895 II.

92 Vrd. ZGB § 895 III.

õigust, 3) kui võlgnik enne eseme üleandmist või üleandmisel on avaldanud keeldu seda mitte lubades, 4) kui avalik kord (öffentliche Ordnung) keelab kasustada kinnipidamiseõigust.⁹³

Kinnipidamise-õigust on võimalik kasutada ka enne seda kui nõudmine on maksuvalmis. Võlgniku maksujõuetuse puhul, kui see on tekkinud pääle eseme üleandmist või on maksujõuetus usaldajale saanud alles hiljem teatavaks, võib kasustada kinnipidamise-õigust ka siis, kui see käib vastu kinnipidaja poolt endale võetud kohustusele või võlgniku otsesele keelule.⁹⁴

Kui võlgnik ei täida oma kohustist, võib usaldaja saada rahuldust esemest endast vastavalt vallaspanti korraldavatele eeskirjadele, kuid sellest peab usaldaja enne teatama võlgnikule.⁹⁵

ZGB tunneb veel juhusliku kahju heastamist, mis tekitatud kinnisasjas loodusjõu (vis major) poolt võõraste esemete toomisega sinna ja võõraste koduloomade poolt tekitatud

93 Vrd. ZGB § 896.

94 Vrd. ZGB § 897.

95 Vrd. ZGB § 898.

kahju suhtes. Kõiki neid esemeid peab lubama kinnisasja omanik ära toimetada, kuid kahju heastamise kindlustuseks on tal kinnipidamiseõigus neile esemeile.⁹⁶

Peale selle näeb Helveetsia obligatsioonõigus (OR) ette veel erijuhte kinnipidamiseõiguse kasustamiseks:

1) Renditajal ja üüritajal möödunud aasta ja jooksva poolaasta üüriraha pärast üüritatud või renditatud kinnistusse toodud vallastu suhtes kui ka allüürniku asjade suhtes, kuivõrd nende suhtes ulatub allüürniku õigus. Nende asjade suhtes, mis rentniku (resp. üürniku) usaldajate õiguse tõttu ei võimalda pantimist, pole kinnistu omanikul kinnipidamiseõigust. Kolmanda isiku asjade suhtes, millest üüritaja (resp. renditaja) teadis või pidi teadma, et nad ei kuulu üürnikule (resp. rentnikule), pole kinnisasja omanikul kinnipidamiseõigust. Kui üüritaja saab sellest teada üürilepingu kestvuse ajal, siis kustub tema kinnipidamiseõigus.⁹⁷ Kui üürnik tahab välja kolida või eemaldada üüritud ruumest seal leiduvaid asju, siis võib üüritaja ametasutiste abiga kinni-

96 Vrd. ZGB § 700; OR § 57.

97 Vrd. OR § 272, 273, 286.

pidada nii palju tema ruumes viibivaid asju, kuipalju on tema nõudmise katteks vajalik. Nende esemete salajase või vägivaldse äravii-mise korral võib neid tagasi tuua politsei abiga lo päeva jooksul.⁹⁸ Siin on antud üüri-tajale tugev avalik-õiguslik kaitse kinnipee-tavate esemete suhtes.

2) Volitaja võib võõraste asjade ajajalt (volinikult), kes on tunnustatud maksujõuetuks, välja nõuda vallasasjad, mida volinik omal nimel aga volitaja arvel on saanud omandiks, kinnipidamise-õiguse tingimusel (Vorbehalt).⁹⁹

3) Komisjonäril on kinnipidamise-õigus kulude pärast, mis on tekkinud tema käes ole-vate komitendi kaupade ja raha suhtes.¹⁰⁰

4) Kaubavedajal (Frachtführer) veokulude pärast veetava asja suhtes. Asja kättesaamise soovi puhul peab asja saaja vaieldava summa ametlikult deponeerima, mis asendab kinnipi-damise-õigust.¹⁰¹

5) Hoiulevõtjal hoiukulude pärast depo-neeritud eseme suhtes.¹⁰²

98 Vrd. OR § 274.

99 Vrd. OR § 401.

100 Vrd. OR § 434.

101 Vrd. OR § 451.

102 Vrd. OR § 485.

6) Võõrastemaja ja sissesõiduhuovi pidajal on kinnipidamise-õigus sissetoodud asjadele öömaja ja ülalpidamise kulude pärast samal alusel nagu üüritajalgi.¹⁰³

Kinnipidamise-õigus TsS on suur samm edasi, võrreldes BES-ga, selle õigusinstituudi korraldamises ja süstematiseerimises. Eelneva vastavad sätted tuginevad osalt kehtivale seadusele, kuid on tehtud väga olulisi täiendusi ja täpsustamisi, mis muudavad täielikult kinnipidamise-õiguse senist ilmet. Eelneva vastavad sätted, mis korraldavad BES-s kinnipidamise-õigust, alluvad seadustiku üldisele õiguslikule partikularismile. Teisel pool on kinnipidamise-õiguse korraldatud üldiselt kasulikul viisil, mille tõttu võib leida vastolu üksikute sätete vahel. Koostanud on TsS arvestanud uue doktriini, mille tõttu tekivad vastuolud BES-ga kinnipidamise-õiguse mehhanismi, kuna üksikud sätted pole kooskõlas. Neljanda ja viienda on kinnipidamise-õigus paigutatud seaduse üldisse süsteemi täiesti kui BES-s. Nimelt kuulub TsS kinnipidamise-õigus asiõiguste hulka, kuna ta oma iseloomult on lähedane pandiõigusele, olgugi et ta pole pandiõigus.¹⁰⁴ Viie

103 Vrd. OR § 491.

§ 8. Tsiviilseadus-

tiku eelnõu (TsS).

TsS järgi on kinnipida-
Kinnipidamise-õigus TsS on suur samm edasi, võrreldes BES-ga, selle õigusinstituudi korraldamises ja süstematiseerimises. Eelnõu vastavad sätted tuginevad osalt kehtivale seadusele, kuid on tehtud väga olulisit äi endusi ja täpsustamisi, mis muudavad täielikult kinnipidamise-õiguse senist ilmet. Esiteks vastavad sätted, mis korraldavad BES-s kinnipidamise-õigust, alluvad seadustiku üldisele õiguslikule partikularismile. Teiseks on kinnipidamise-õiguse korraldatud äärmiselt kasuistlikult, mille tõttu võib leida vastolu üksikute sätete vahel. Kolmanda k s on TsS arvestanud uuemat doktriini, mille tõttu tekivad vastuolud BES-ga kinnipidamise-õiguse mahus, kuna üksikud mõisted pole kooskõlas. Neljanda k s on kinnipidamise-õigus paigutatud seaduse üldisse süsteemi teisiti kui BES-s. Nimelt kuulub TsS kinnipidamise-õigus asiõiguste hulka, kuna ta oma iseloomult on lähedane pandiõigusele, olgugi et ta pole pandiõigus.¹⁰⁴ Viien-

d a k s on TsS ühendatud kinnipidamise-õigusega ühe jaotise alla erijuhuna veel pandikspeangu-õigus.

TsS järgi on kinnipidamise-õigus usaldaja õigus kinnipidada vallasasju ja pealkirjaga üleantavaid väärtpabereid, mis on tema seaduslikus valduses, oma kohustise rahuldamiseni, kui see kohustis on juba maksuvalmis (sissenõutav) ning oma loomult seoses kinnipeetava esemega.¹⁰⁵

Kui TsS kõneldakse asja valdajast (possessor) ja BES-s asja pidajast (detentor), siis tuleb see sellest, et BES eristatakse valdust (possessiot) ja pidamist (detentiot), kuna TsS on kõik need isikud valdajad, kes teostavad tegelikku isandust asja suhtes. Vastaspoole kohustus peab olema maksuvalmis - ei tohi olla piiratud tähtaajaga ega tingimustega, väljaarvatud, kui võlgnik tunnustatakse maksujõuetuks. Siis on usaldajal kinnipidamise-õigus ka siis, kui kohustus pole veel maksuvalmis.¹⁰⁶ Kui maksujõuetus on tekkinud alles pärast eseme üleminekut

105 Vrd. TsS § 1189 I.

106 Vrd. TsS § 1191 I.

usaldaja valdusse, siis võib usaldaja teostada kinnipidamise-õigust ka siis, kui see käib vastu tema poolt endale võetud kohustusele või võlgniku kirjalikule avaldusele.¹⁰⁷ Need sätted kindlustavad, et deebitor ei saaks kõrvaldada oma varandust kreditoride kahjuks (in fraudem creditorem).

Seos on määritletud sammete vahel olevaks:

- a) kui kohustus tuleb rahuldada samast esemest,
- b) kui tuleb tasuda kulutused, mis valdaja on teinud eseme suhtes, c) kui valdaja nõudmine on tekkinud samast toimingust, mille põhjal temalt nõutakse eseme väljaandmist, d) kui ese on tekitanud kinnipidajale kahju, mille peab tasuma omanik.¹⁰⁸

TsS arvestades kaubanduslike vahekorradade liikuvust ja mitmekesisist äripidajate vahekorradade, eristab üldisest tsiviil kinnipidamise-õigusest erilise kaupmeeste kinnipidamise-õiguse, kus äripidajate vahelisele kinnipidamise-õigusele on antud veelgi laiem sisu. TsS eelnõu järelle loetakse seos äripidajate vahel olevaks, kui eseme valdus ja vastaspoole kohustis on tekkinud nende vahelisest ärilisest läbikäimisest.¹⁰⁹

107 Vrd. TsS § 1191 II.

108 Vrd. TsS § 1189 II.

109 Vrd. TsS § 1189 II.

Kinnipidamise-õigus avaldab mõju ka kolmandatele isikutele. Heas usus valdajal on kinnipidamise-õigus eseme suhtes ka siis, kui tema poolt valdusse võetud ese ei kuulunud võlgnikule,¹¹⁰ kuid oli saadud võlgnikult mingil õiguslikul alusel.

Kinnipidamise-õiguse kasustamise keeld TsS esineb järgnevais juhtudes: 1) nende esemete suhtes, mis oma loomult ei ole rahaliselt hinnatavad, 2) kui kinnipidamine käib vastu avalikule korrale, 3) kui usaldaja on võtnud endale kohustise mitte kinnipidada, 4) kui võlgnik on teinud eseme üleandmisel või enne üleandmist vastava keelava kirjaliku avalduse.¹¹¹

Kinnipidajalt nõutakse hoolsust asja suhtes nagu vallaspandipidajalt. Ta võib saada ka rahuldust kinnipeetavast esemest vastavalt vallaspandi või õiguste pantimise kohta käivate eeskirjade järgi, kui ta teatab sellest võlgnikule ette, ning võlgnik pole suutnud oma kohustise täitmiseks pakkudes muud küllaldast tagatist.¹¹² Milline peab olema see küllaldane tagatis, see ei selgu käesolevast sättest.

110 Vrd. TsS § 1189 II.

111 Vrd. TsS § 1189 III.

112 Vrd. TsS § 1192.

Kas selleks piisab ka personaalkindlustusest või on selleks vajaline reaalne kindlustus? On ilmselt selge, et tagatisena võivad esineda mõlemad, niihästi reaalne- ja personaalne kindlustus, kui nad vastavad ainult nõudele "küllaldane".

Nagu eelpool mainitud, on ühendatud TsS kinnipidamise-õigusega ühte jaotisse ka pandikspeanguõigus. Siin pole kinnipidajal asja suhtes seaduslikku valdust. Kinnipidamiseõigus esineb siin omaabilisel kujul. TsS järgi on kinnisasja valdajal õigus kinnipidada võõraid koduloomi, kes tabatud kahju tekitamisel kinnisasjas, sellest viivitamata teatades loomade omanikule, või erilise raskuse korral lähemale politseiasutisele.¹¹³ Keelatud on kinnipidada koduloomi, kui nad on juba eemaldunud kinnisasjast, kus nad tekitasid kahju.¹¹⁴

Samuti on õigus isikul, kes on andnud rendile või üürile kinnisasja, kinnipidada kinnisasja viljad ja rentniku või üürniku poolt kinnisasjasse toodud ja temale kuuluvad valdasasjad sissenõutava rendi- või üüriraha tagamiseks, mis rendile- või üürileandjal tekivad

113 Vrd. TsS § 1193 I.

114 Vrd. TsS § 1193 II.

rendi- või üürilepingust rentniku või üürniku vastu.¹¹⁵ Keelatud on kinnipidada asja, mis kohtuotsuse täitmisel ei kuulu aresti alla, ja asju, mis rentniku või üürniku äri- või majapidamise korrapärasel teostamisel kinnisasjast eemaldakse.¹¹⁶ Kinnipidamiseõigus lõpeb eelnenud juhul viljade või asjade eemaldamisega kinnisasjast.¹¹⁷

Neil juhtudel esineb kinnipidamiseõigus ebatavalisel kujul, kuna siin pole kinnipidajal asja suhtes seaduslikku valdust. Sellega on aga ühtlasi lahendatud BES-e §1403. märkuse ja § 3381. mõtte vaheline vastuolu, millel peatusin pikemalt juba eelpool.

115 Vrd. TsS § 1194 I.
116 Vrd. TsS § 1194 III.
117 Vrd. TsS § 1194 II.

IV KINNIPIDAMISE-ÕIGUSE ÜLDHINNANG.

Kokkuvõttes eelpool toodud kinnipidamise-õiguse arengut alates Rooma ajastust ja lõpetades uuemate seadustikkudega, peab mainima selle õigusinstituudi üha suuremat laienemist ja levimist, vastavalt majandusliku elu arenemisega. Samuti on kinnipidamise-õigusega antud kinnipidajale järjest suuremaid õigusi, võimaldades saada rahuldust kohtulikul vaidlusel kohtuotsuse teostamisega Zug um Zug, samuti ka rahuldust asjast endast nagu vallaspandist, kui võlgnik ei paku muud küllaldast tagatist. Kehtiv BES põhineb vananenud ja moodsates seadustikkudes hüljatud põhimõtteil, mis piiravad liialt kinnipidamise-õiguse kasutamist. See on ka arusaadav, kui vaadelda allikaid, millel põhineb BES. Ei saagi nõuda, et need normid, mis varem al ajal olid sobivad, oleksid kohaldatavad ka kaasaja keerulistele vahetordadele. Seadustik, mis oma aja on ära elanud ei saa olla vastav kaasajale. Sellepärast tuleb pooldada TsS, mis on andnud kinnipidamise-õigusele kaasaja valitsevatele põhimõtetele põhineva sisu.

Puudutades veel asjade salajase ja vägivaldse äraviimise takistamise küsimust, siis peab mainima, et TsS pole seda rahuldavalt lahendanud. Puudub võimalus nende asjade tagasitoomiseks. Samuti puudub kehtivas KrS säte, mis karistaks kinnipeetud asjade viimist.

Eeltoodu alusel võib seada üles järgmised t e e s i d:

1. Kinnipidamise-õigus on seadusliku valdaja õigus eseme kinnipidamisega tagasi tõrjuda vastaspoole taotlust selle eseme suhtes seni, kuni pole rahuldatud temale kuuluv maksuvalmis, esemega sidundatud samme.
2. Kinnipidamise-õigus on kinnipidaja nõude kindlustusvahend ja teiselt poolt võimas sunnivahend nende isikute suhtes, kes nõuavad kohustise täitmist enda vastu, täitma samuti omi kohustisi.
3. Kinnipidamise-õigus on aktsessoorne õigus, mis eeldab alati mingi teise õiguse olemasolu.
4. BES kinnipidamise-õigust reguleerivad normid alluvad seadustiku üldisele

partikularismile, on kasuistlikud ja põhinevad vanadel, hüljatud teooriatel.

5. Kehtiv seadusandlus ei võimalda kinnipidajale küllaldast avalikõiguslikku kaitset.

6. TsS on lahendanud kinnipidamise-õigust vastavalt kaasaja doktriinile ja uuemate seadustikkude eeskujul ja vastab igati käibest esile kerkinud nõuetele.

A. Cassmann- Polozenie o preobrazovanii sudebnoi časti, 2-e izd - S. Peterburg 1890.

A. Nolcken,

Kongo, K.,

Retentsiooniõigus, Aratrükk jurillidiliseast ajakirjast "Õigus", 1931, nr. 9., Tartu 1932.a.

Mühlenbruch,

C.F.,

Lehrbuch des Pandecten-Rechts, nach der Doctrina Pandectarum deutsch bearbeitet, 4. Aufl. I. - S. 344.

Nolde, A.,

Pravo uderžanija žiteljskom krae, Žurnal Ministerstva Iustitsii, nr. 6 - S. Peterburg 1903.

Zwingmann, V.,

Civilrechtliche Entscheidungen der Riga'schen Stadtgerichte, Bd I - VIII - Riga 1871-1888.

Ex bibl. univ. Tartu

Töö koostamisel kasustatud kirjandus.

- Bonfante, P., Rooma õiguse ajalugu, Tartu 1930.a.
- Dernburg, H., Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens, II, 1, 4. Aufl. Halle a.d.S. 1909.
- Erdmann, C., System des Privatrechts der Ostseeprovinzen, Bd. I. Riga 1889, Bd. II Riga 1891.
- A. Gassmann-
A. Nolcken, Položenie o preobrazovanii sudebnoi časti, 2-e izd - S. Peterburg 1890.
- Kongo, K., Retentsiooniõigus, Äratrükk jurii-diliseest ajakirjast "Õigus", 1931, nr.9., Tartu 1932.a.
- Mühlenbruch,
C.F., Lehrbuch des Pandecten-Rechts, nach der Doctrina Pandectarum deutsch bearbeitet, 4. Aufl. I, - Halle 1844.
- Nolde, A., Pravo uderžanija v Pribaltijskom krae, Žurnal Ministerstva Iustitsii, nr.6 - S. Peterburg 1903.
- Zwingmann, V., Civilrechtliche Entscheidungen der Riga'schen Stadtgerichte, Bd I - VIII - Riga 1871-1888.